

ASIA**Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekunnan opetus- ja tutkintokieli****KANTELU**

A on 8.4.2013 oikeuskanslerille osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekunnan menettelyä. Kantelija pitää yliopistolain vastaisena sitä, että vain perusopinnot voi suorittaa suomeksi ja jo aineopinnot ovat lähes kokonaan englanniksi samoin kuin syventävät opinnot.

SELVITYS

Oulun yliopiston selvitys on annettu 27.9.2013.

RATKAISU**Säännökset**

Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Pykälän 3 momentin mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiaansa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla.

Keskeisin sanottua oikeutta turvaava laki on kielilaki (423/2003). Sitä ei kuitenkaan sovelleta yliopistoihin. Niiden kielistä säädetään yliopistolaissa (558/2009), mutta luonnollisesti perustuslain säännös soveltuu myös yliopistoihin.

Yliopistolain 11 §:n 1 momentin mukaan Oulun yliopiston opetus- ja tutkintokieli on suomi. Pykälän 2 momentin mukaan yliopisto voi päättää lisäksi muun kielen kuin 1 momentin mukaisen opetus- ja tutkintokielenä käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa.

Oulun yliopiston koulutuksen johtosäännön 9 §:n mukaan muun kuin suomen kielen käyttämisestä opetuskielenä ilmoitetaan opetussuunnitelmassa. Johtosäännön 12 §:n mukaan opetussuunnitelman rakenteet ja yleiset osat mukaan lukien opintojaksojen nimet, osaamistavoitteet, osat ja laajuudet hyväksyy tiedekunnan koulutusdekaani. Johtosäännön 18 §:n mukaan opiskelijan oikeudesta käyttää opintosuorituksissa muuta kuin opetuskieltä päättää myös koulutusdekaani.

Oulun yliopiston selvitys

Oulun yliopiston selvityksessä todetaan, että taloustieteiden tiedekunnan perustutkintojen (kauppatieteen kandidaatti ja maisteri) tutkintokieli on suomi, pois lukien kansainväliset maisteriohjelmat, joissa sekä opetus, hakeminen opiskelijaksi ja muut hallinnolliset toimet toteutetaan englannin kielellä. Perustutkinnon opetuskieliset tiedekunnan opetussuunnitelman ja koulutusohjelmille määriteltyjen osaamistavoitteiden mukaisesti suomi ja englanti. Kyseistä käytäntöä on selvityksen mukaan sovellettu taloustieteiden tiedekunnassa jo usean vuoden ajan.

Yliopisto toteaa, että englannin kielellä suoritettavat kurssit ovat keskeinen ja tärkeä osa-alue koulutusohjelman sisällöstä. Kauppatieteellisen alan tutkintoon valmistuneen tulee hallita niin kandidaatin, maisterin kuin tieteellisen jatkotutkinnonkin tasolla kauppatieteellisen alan termistö ja sen käyttö englanniksi, jotta tämä täyttää sekä säädösten että tiedekunnan määrittelemien osaamistavoitteiden asettamat vaatimukset.

Selvityksen mukaan taloustieteiden tiedekunnan englannin kielellä opetettavilla opintojaksoilla tarjotaan esimerkiksi mahdollisuutta opintosuoritukseen vaadittavan tentin suorittamiseen vaihtoehtoisesti joko suomeksi tai englanniksi.

Apulaisoikeuskanslerin 25.11.2010 antama ratkaisu

Apulaisoikeuskansleri antoi 25.11.2010 yliopiston opetuskieltä koskevan päätöksen. Siinä apulaisoikeuskansleri katsoi käyneen ilmi, että Helsingin yliopiston maatalous – metsätieteellisessä tiedekunnassa oli englanninkielisiä maisteriohjelmiä, mutta kaikkea maisterivaiheen opetusta ei ollut muutettu englanninkieliseksi. Soveltavan biologian laitoksella merkittävä osa maisterivaiheen luento-opetuksesta oli englanninkielistä. Selvityksen mukaan opetuksen ollessa englanninkielistä maisterivaiheen opiskelijoilla oli oikeus esittää kysymyksiä, laatia kirjalliset harjoitustyöt ja vastata tentteihin suomen tai ruotsin kielellä.

Päätöksen mukaan vanha yliopistolaki jätti yliopiston päätettäväksi, missä laajuudessa opetus- ja tutkintokielenä oli käytettävä suomea ja ruotsia, ja miten paljon niiden sijasta tai ohella voitiin käyttää muita kieliä. Apulaisoikeuskansleri katsoi päätöksessään, että perustuslain 16 ja 17 §:n säännökset huomioon ottaen oli kuitenkin selvää, ettei lakisäätteisiä opetus- ja tutkintokieliä voitu kokonaan syrjäyttää.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Päätöksen mukaan uuden yliopistolain kielisäännös sisältää selvän lisäyksen aikaisempaan verrattuna: ”--- voi päättää *lisäksi* muun kielen ---”. Päätöksessä todetaan, että lisäys korostaa entisestään sitä, että yliopiston on turvattava perustutkintojen opetus ja suoritettavuus lakisääteisillä opetus- ja tutkintokiellillä.

Arviointi

Yliopistolain 11 §:ssä määritellään yliopistoissa käytettävät opetus- ja tutkintokielet. Edellä kerrotusti Oulun yliopiston taloustieteiden tiedekunnan opetus- ja tutkintokieli on suomi. Yliopisto voi lisäksi päättää muun kielen kuin lain 11 §:n 1 momentin mukaisen opetus- ja tutkintokielenä käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa. Laki siis edellyttää, että suomen kielen on joka tapauksessa oltava yhtenä perustutkinnon opetus- ja tutkintokielenä. Yliopistolaki jättää kuitenkin melko pitkälti yliopiston itsensä päätettäväksi, missä laajuudessa lakisääteisiä opetus- ja tutkintokieliä on käytettävä, ja miten paljon niiden sijasta tai ohella voidaan käyttää muita kieliä. Muiden kielten käyttö ei kuitenkaan saa olla niin laajaa, että suomen asema opetus- ja tutkintokielenä syrjäytyy.

Selvityksestä ilmenee, että yliopiston koulutuksen johtosäännön 18 §:n mukaan opiskelijan oikeudesta käyttää opintosuorituksissa muuta kuin opetuskieltä päättää koulutusdekaani. Selvityksessä todetaan lisäksi, että tiedekunnan englannin kielellä opetettavilla opintojaksoilla tarjotaan esimerkiksi mahdollisuutta opintosuoritukseen vaadittavan tentin suorittamiseen vaihtoehtoisesti joko suomeksi tai englanniksi.

Näkemykseni mukaan opiskelijan oikeus käyttää suomen kieltä silloinkin kuin opetus on englanninkielistä, olisi aiheellista kirjata esimerkiksi yliopiston koulutuksen johtosääntöön siten, ettei se olisi riippuvainen koulutusdekaenin erillisestä päätöksestä. Englannin kielellä opetettavilla opintojaksoilla tarjottava mahdollisuus tentin suorittamiseen myös suomen kielellä tulisi saattaa eri opintojaksojen opiskelijoille tietoon esimerkiksi kirjaamalla se siten, että se on yleisesti opiskelijoiden nähtävillä. Selvityksestä ei ilmene, miten tämä tiedottaminen tällä hetkellä käytännössä toteutetaan.

Saatan Oulun yliopiston ja sen kauppatieteiden tiedekunnan tietoon sen, mitä olen edellä esittänyt yliopistolain kielisäännöksen merkityksestä.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
